

OBSAHOVÁ DIMENZE RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLU VZHLEDEM K NABÍDCE A KVALITĚ ŠKOLNÍHO STRAVOVÁNÍ VE ŠKOLÁCH SOUČASNOSTI

Lenka FIALOVÁ

Souhrn:

Příspěvek je tvořen dvěma částmi, v první ukazuje možnost zařazení výuky zdravé výživy do rámcově vzdělávacího programu pro základní školy.

Ve druhé části, práce sleduje plnění stanovených požadavků vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování a soustředí se na kontrolu dostatečného přísunu nutrientů potravou ve školní jídelně a na možnosti působení školní jídelny na žáka. Důvodem je potřeba působit na žáky komplexně, tedy propojit praktické a teoretické možnosti působení na děti školního věku v oblasti výživy člověka.

*Sledovali jsme kvalitu nabízených jídel ve školních jídelnách, vyhodnotili ji a snažili se navrhnout propojení teorie předkládané žákům při výuce ve vzdělávací oblasti *Výchova ke zdraví*, s životem školy a možnostmi jídelny.*

Klíčová slova: *výchova ke zdraví, rámcový vzdělávací program pro ZŠ, školní stravování, nutriety.*

Postoje ke stravování a výživové zvyklosti se formují již od ranného dětství, a to především pod vlivem životního stylu rodiny a působením společenského prostředí, ve kterém dítě vyrůstá. Podporovat zdravý životní styl v oblasti školství, znamená poskytovat žákům informace o zásadách zdravé výživy, ale zároveň je vychovávat tak, aby si každý uměl vybrat při rozhodování takový způsob stravování, který prospívá zdraví.

Nové pojetí výchovy ke zdravým stravovacím návykům na základní škole by mělo systematicky oslovovat všechny děti, a to v průběhu celé školní docházky přiměřeně jejich věku, zájmům a potřebám.

Příspěvek je tvořen dvěma částmi, v první ukazuje možnost zařazení výuky zdravé výživy do rámcově vzdělávacího programu pro základní školy (RVP ZV).

Ve druhé části, práce sleduje plnění stanovených požadavků vyhláškou č. 107/2005 Sb., o školním stravování a soustředí se na kontrolu dostatečného přísunu nutrientů potravou ve školní jídelně a na možnosti působení školní jídelny na žáka. Důvodem je potřeba působit na žáky komplexně, tedy propojit praktické a teoretické možnosti působení na děti školního věku v oblasti výživy člověka.

Sledovali jsme kvalitu nabízených jídel ve školních jídelnách, vyhodnotili ji a snažili se navrhnout propojení teorie předkládané žákům při výuce ve vzdělávací oblasti *Výchova ke zdraví*, s životem školy a možnostmi jídelny.

Hodnotíme-li školní stravování z obecného měřítká, dojdeme nejspíše k závěru, že možnost pravidelné konzumace jednoho teplého jídla denně školními dětmi je pro výživu dětské populace

jednoznačným přínosem. Školní stravování je jediná možnost, jak nejen přímo ovlivňovat výživu, ale především výživové návyky mladé populace. Všechna ostatní možná opatření výživové a potravinové politiky mohou působit jen zprostředkovaně. (Hrubý, 2002: 61) Je-li školní stravování kvalitní, může pomáhat odstraňovat některé nevhodné návyky, zmírňovat negativní stravovací zvyklosti z rodiny a mít vliv na utváření výživových zvyklostí dětí. Děti se učí pravidelně přijímat potravu, což je důležité pro plynulé doplňování zdrojů energie, případně poznávají novou úpravu potravin a jinou než tu, kterou znají z domova. Napomáhá to k tomu, aby děti až se stanou dospělými dovedly dále měnit vlastní návyky a přijímat nová jídla. (Nesrstová, 2004: 79-80)

1) Zařazení výuky zdravé výživy do RVP ZV a návrh témat výuky pro druhý stupeň ZŠ v rámci ŠVP ZV

Návrh témat pro výuku předmětu *Výchova ke zdravému životnímu stylu* na druhém stupni základní školy, který spadá do vzdělávací oblasti *Výchova ke zdraví*, je rozdělen do dvou období, a to pro 6 - 7. ročník a pro 8 – 9. ročník. Témata se spirálovitě opakují. S narůstajícími schopnostmi a znalostmi dětí z průřezových témat se složitost problematiky prohlubuje. Vzdělávací obsah oblasti Člověk a zdraví se prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí, které jej obohacují nebo využívají, a do života školy.

Vzdělávacími obory, které jsou propojeny prostřednictvím průřezových témat, jsou přírodopis, zejména biologie člověka, dále chemie, matematika a tělesná výchova. Důraz při výuce předmětu *Výchova ke zdravému životnímu stylu* by měl být kladen na praktické dovednosti z oboru a jejich aplikaci v modelových situacích i v každodenním životě školy. Proto je velmi důležité, aby celý život školy byl ve shodě s tím, co se žáci o zdraví učí a co z pohledu zdraví potřebují.

Zpočátku musí být vzdělávání silně ovlivněno kladným osobním příkladem učitele, jeho všestrannou pomocí a celkovou příznivou atmosférou ve škole. Později přistupuje důraz na větší samostatnost a odpovědnost žáků v jednání, rozhodování a činnostech souvisejících se zdravím. Takto chápané vzdělávání je základem pro vytváření aktivních přístupů žáků k rozvoji i ochraně zdraví.

Očekávané výstupy žáka tvoří stěžejní část vzdělávacího obsahu jednotlivých vzdělávacích oborů, jsou ověřitelné, prakticky zaměřené, mají činnostní povahu a jsou využitelné v běžném životě, vymezují úroveň, které mají všichni žáci prostřednictvím učiva dosáhnout. (RVP ZV, 2005: 111)

Každé téma výuky je předáváno žákovi takovou formou, aby byl schopen se pomocí nabytých znalostí a dovedností v problematice orientovat, vysvětlit pojmy, prakticky zajistit a vyřešit zadaný problém atd.

Ukázka konkrétního návrhu témat pro výuku a popis očekávaných výstupů žáka v předmětu *Výchova ke zdravému životnímu stylu* je uveden v tabulce.

Tabulka č.1 : Zpracování vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu Výchova ke zdravému životnímu stylu

Oblast	Předmět	Období	Průřezová témata
Výchova ke zdraví	Výchova ke zdravému životnímu stylu	6.-7. ročník	
Očekávané výstupy žáka	Téma	P.h.	Učivo
			<i>Tematické okruhy</i>
Žák je schopen vysvětlit „ proč jíme“, chápe, že strava ovlivňuje lidský život pozitivně i negativně.	Účel lidské výživy	1	Zajištění živin potřebných pro udržení životní aktivity, zdraví, růstu, rozmnožování
Orientuje se v základních pojmech, udává k nim příklady.	Pojmy	1	Potrava, poživatina, pokrm, jídlo, strava, jídelníček, jídelní lístek
Orientuje se v rozmanitosti stravy živočišného a rostlinného původu. Uvádí příklady potravin, zařazuje je do skupin.	Potraviny	2	Dělení – rostlinné, živočišné potraviny; zařazení do potravních skupin – obiloviny, luštěniny, mléčné výrobky, maso, ovoce, zelenina...
Chápe důležitost pravidelného stravování a pitného režimu, jídlo si rozděljuje do pěti porcí, je schopen je kvantitativně i kvalitativně hodnotit. Orientuje se v nabídce nápojů a preferuje neslazené nápoje.	Stravovací a pitný režim	1	Pravidelnost ve stravování, vhodné rozdělení stravy do pěti jídel denně; pitný režim – množství tekutin, vhodné nápoje, voda a její vliv na organismus.
Uvědomuje si základní složky potravin, jmenuje k jednotlivým hlavním živinám významné potravinové zdroje.	Hlavní živiny	3	Sacharidy, tuky, bílkoviny – potravinové zdroje.
			Enviromentální výchova <i>Základní podmínky života</i> Osobnostní a sociální výchova Osobnostní rozvoj

Orientuje se v potravinách, které obsahují významné množství jednotlivých vitaminů, chápe důležitost těchto složek v potravě.	Vitaminy	1	C, B, A, E, D, K – potravinové zdroje.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Orientuje se v potravinách, které obsahují významné množství jmenovaných minerálních látek, chápe důležitost těchto složek v potravě.	Minerální látky	1	Železo, vápník, jód, fluor – potravinové zdroje.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Podle modelu potravinové pyramidy sestaví jídelníček, zná doporučený počet porcí jednotlivých komodit na den.	Zásady zdravé výživy	2	Potravinová pyramida.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Dokáže říci, jak mají být procentuálně zastoupeny sacharidy, tuky, bílkoviny a tento poměr aplikuje při sestavování jídelníčku. Je seznámen s jednotkami pro výpočet energetické hodnoty potravin.	Výživová hodnota potravin	1	Procentuální zastoupení sacharidů, tuků, bílkovin v celkovém denním příjmu energie, energetická bilance organismu – kJ, Kcal – norma.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Vyjmenuje části trávicího traktu a zjednodušeně popíše vstřebávání živin.	Zpracování a přeměna potravin	a 2	Anatomie a fyziologie trávicí soustavy.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Uvědomuje si, že nevhodná strava může vést k řadě onemocnění, charakterizuje zmíněné choroby, jmenuje prohřešky ve stravování, které ovlivňují vznik choroby.	Vlivy špatného stravování na lidský organismus	2	Obezita, kardiovaskulární onemocnění, osteoporóza.	Enviromentální výchova <i>Základní podmínky života</i> Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>

Preferuje zásady zdravé výživy, argumentuje proti různým dietám. Ví, že nevyvážená, nedostatečná nebo nadbytečná strava vede ke zdravotním potížím. Zná pojem mentální anorexie a mentální bulimie.	Zásady zdravé výživy versus redukční diety, poruchy příjmu potravin	5	Zásady zdravé výživy podle doporučení WHO. Mentální anorexie, bulimie, prevence, kontakty na služby odborné pomoci.	Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i> Enviromentální výchova <i>Základní podmínky života</i>
Rozlišuje čerstvé a zkažené potraviny, popisuje známky závadnosti. Při nákupu kontroluje datum výroby, neporušenost obalu...Poživatiny vhodně skladuje.	Nákup a skladování poživatin	1	Zásady správného skladování potravin.	Mediální výchova <i>Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení</i> Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Uvědomuje si, že reklama nepropaguje vždy výrobky zdravé výživy, kriticky ji hodnotí.	Reklama	2		Mediální výchova <i>Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality</i> Osobnostní a sociální výchova <i>Morální rozvoj</i>
Uznává kladný vliv rodinného stolování. Přijímá nevhodnost konzumace potravin u televize, při čtení, ve spěchu...Připraví jídelní stůl i pro slavnostní příležitost.	Pravidla společného stravování, příprava jídelního stolu	2		Osobnostní a sociální výchova <i>Sociální rozvoj</i> Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech <i>Evropa a svět nás zajímá</i>
Popíše vhodné způsoby přípravy pokrmů za studena i teplých jídel.	Technologie přípravy pokrmů	5		Multikulturní výchova <i>Kulturní difference</i> Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
Zná pojem vegetarián, vegan, posuzuje vliv alternativních	Alternativní způsoby výživy	2	Vegetariánská strava, veganská strava	Multikulturní výchova <i>Kulturní difference</i>

výživových směrů na zdraví.				Osobnostní a sociální výchova <i>Osobnostní rozvoj</i>
-----------------------------	--	--	--	---

P.h. = počet hodin. Rozpočet hodin pro tuto část ŠVP RV je utvořen s předpokladem výuky předmětu jednou za čtrnáct dní po dobu dvou let.

Doporučujeme výuku doplnit alespoň jednou za pololetí přednáškou externího pracovníka nebo návštěvou specializovaného pracoviště (např. poradny pro zdravý životní styl).

2) Hodnocení jídelních lístků základních škol

Při hodnocení jídelních lístků nás zajímal pouze obsah vybraných nutrientů v jídle podle jídelního lístku, které dostane žák ve školní jídelně. Obsah nutrientů byl hodnocen pomocí nutričního softwaru NutriDan. Tímto způsobem jsme došli k hodnotám, které nás orientují, do jaké míry zadaná jídla naplňují denní doporučenou dávku (DDD). Pracujeme však s hodnotami surovin, které jsou do programu vloženy dle receptur.

Nezohledňovala se velikost přijaté porce, množství jídla snědeného či vráceného zpět ve formě zbytků. Nesledovala se technologická příprava pokrmů ani nebyla prováděna speciální analýza jednotlivých pokrmů, která by jistě výsledky ovlivnila. Jedná se pouze o stanovení obsahu nutrientů v pokrmu o velikosti 0,8 porce určené pro děti ve věku 11 – 14 let (Müllerová, 2003) vyhodnocené programem NutriDan a porovnané s 33% DDD daného nutrientu pro děti zvolené věkové skupiny. Vzhledem k tomu, že oficiální DDD pro Českou Republiku jsou z roku 1989 a obor Výživa člověka se neustále rozvíjí, upřesňuje a doplňuje, byl v této práci použit návrh Výživových doporučených dávek v ČR prezentovaný ve Sborníku konference Výživa a zdraví, MUDr. Turkem, CSc. v Teplicích v roce 2005.

Metodika získávání a zpracování dat

Pro získání dat byla zvolena forma elektronické korespondence vzhledem k její rychlosti, finanční nenáročnosti a minimálnímu zatížení oslovené osoby. Pomocí informačního e-mailu bylo osloveno 210 moravských a slezských základních škol. Návratnost e-mailů byla dvanáctiprocentní. Vzhledem k takovéto nízké ochotě spolupráce musela být vybrána jiná metoda získávání dat. Byla zvolena možnost stažení jídelních lístků z webových stránek www.jidelny.cz. Od každé školy – školní jídelny, která zde jídelní lístek prezentuje byl vybrán jídelníček z prvního, popřípadě druhého týdne měsíce října za rok 2005. Celkem bylo takto použito 37 jídelních lístků do celkového počtu 50.

Získané jídelní lístky byly zpracovány v programu NutriDan, získaná data byla zhodnocena pomocí programu Microsoft Excel. Výsledky byly nejdříve srovnány s referenční hodnotou a přepočteny na procenta, která odpovídají množství hrazenému daným nutrientem a následně graficky zpracována.

Nutriční šetření

Z nabídky sledovaných dat programem Nutridan byly vybrány pro sledování tyto položky: celkové množství energie, hlavní živiny - bílkoviny, tuky, sacharidy. Vitaminy – C, E, thiamin,

riboflavin, niacin, pyridoxin, kobalamin a kyselina listová. Z minerálních látek pak vápník, železo, hořčík, zinek, měď, jod. Dále byla sledována vláknina a cholesterol.

Shrnutí nutričního šetření

Ze zpracování 50 jídelníčků základních škol po vyhodnocení v nutričním programu NutriDan vyplynuly tyto výsledky:

Tabulka č.2.: *Shrnutí nutričního šetření u školních jídelen tabulkou*

Druh nutrientu	Hodnocení hrazení DDD		
	Nedostatečné	V normě	Nadměrné
Energie	X		
Proteiny			X
Tuky		X	
Cholesterol			X
Sacharidy	X		
Vláknina		X	
Calcium	X		
Magnesium		X	
Železo		X	
Zinek		X	
Měď		X	
Jod	X		
Vitamin E		X	
Thiamin			X
Riboflavin		X	
Niacin			X
Pyridoxin			X
Kobalamin			X
Kyselina listová	X		
Vitamin C			X

Nemůžeme říci jaký počet školních jídelen plní doporučené denní dávky ani kolik školních jídelen je neplní. Hrazení jednotlivých nutrientů, a tedy i jejich plnění či neplnění jednotlivými stravovkami se liší. Zhodnotili jsme jídelní lístky a získali informaci o hrazení určitého nutrientu školními jídelnami jako celku.

Podívejme se podrobněji na část výsledků šetření:

Hodnocení hrazení DDD energie a hlavních živin

Podle zjištěných hodnot příjem **energie** nepřesahuje doporučenou denní dávku pro oběd. Nejvíce škol se pohybuje v rozmezí 70-75 % a 80-90 % požadovaného plnění.

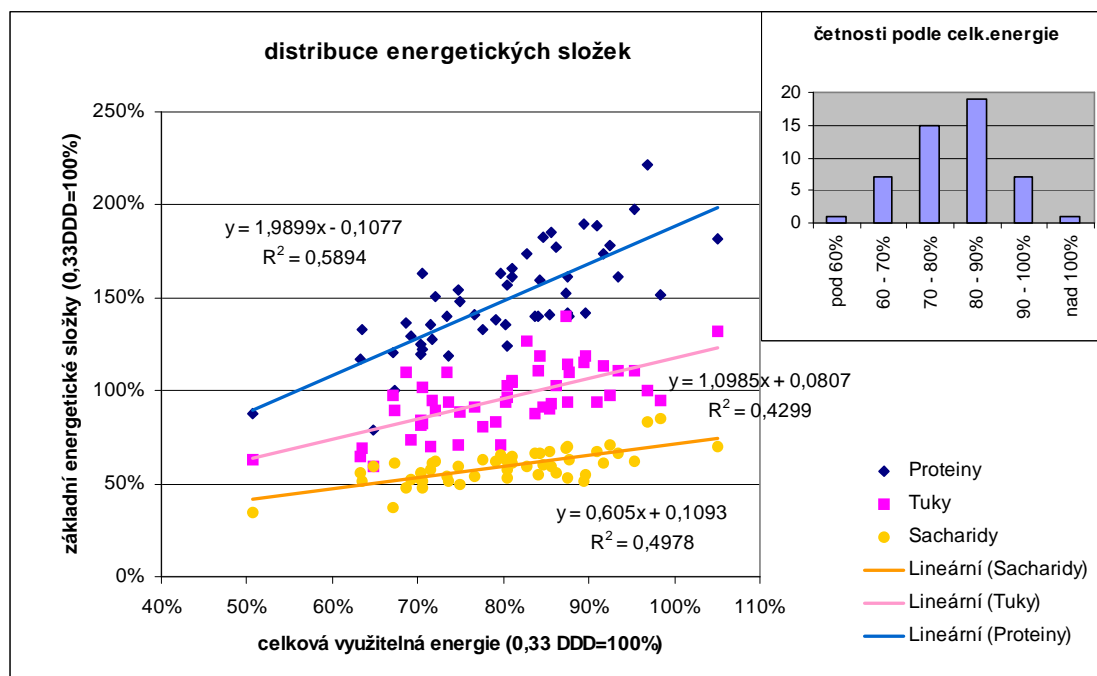
U **proteinů** pouze dvě školy nenaplnují doporučené dávky. Významný počet škol (celkem 38) přesahuje doporučení o více než 25 %. V tomto případě je pochopitelný výsledek nadbytečného hrazení DDD proteiny u sledovaných škol, který je způsoben rozdílem mezi dosavadními DDD z roku 1993, kde je doporučeno průměrně 85g bílkovin na den a v práci použitými navrhovanými DDD od MUDr. Turka z roku 2005, kde je doporučován průměrný denní příjem 54g bílkovin. Hlavním zdrojem bílkovin je maso, mléko, mléčné výrobky, vejce a luštěniny, objevuje se otázka, bylo-li by možné snížit přísun bílkovin na požadovanou hodnotu aniž by to ovlivnilo příjem mléka a mléčných výrobků, a tedy i příjem vápníku. V tom případě by pak maso bylo jako hlavní pokrm zařazováno přibližně 1-2x týdně, v závislosti na obsahu mléčných výrobků v jídelníčku, a tím i mléčných bílkovin. Je také otázkou, jak by takovou změnu přijali strávníci.

Žádoucím trendem je snižování příjmu **tuků**. Je chvályhodné, že převážná část zkoumaných školních jídelen se pohybovala v rozmezí 85-115 % doporučené denní dávky určené ke spotřebě tuků při obědě.

Ani jedna školní jídelna nesplnila požadované množství **sacharidů** dané DDD. Hrazení sacharidů se pohybuje zejména v rozmezí 50–70 % DDD pro oběd, kam spadá 42 sledovaných objektů. Pouze 2 školní jídelny plnily DDD na více jak 80 % z požadovaného množství. Tento nedostatek může být z malé části ovlivněn zpracováním dat v NutriDanu, kde sacharidy nejsou přesně stanoveny u řady omáček, obalovaných pokrmů, mletých mas atd. Jeví se pravděpodobně, že nedostatek celkové energie souvisí s významným nedostatkem sacharidů, vzhledem k tomu, že ostatní hlavní živiny normu naplňují či přesahují. Možným řešením k navýšení příjmu sacharidů (myslíme zjm. polysacharidů) by bylo podávání suchého pečiva nejlépe celozrnného, které by bylo možno si přibrat např. k polévce. Další variantou by bylo celozrnné pečivo potřené pomazánkou (rybí, tvarohovou, z luštěnin atd.).

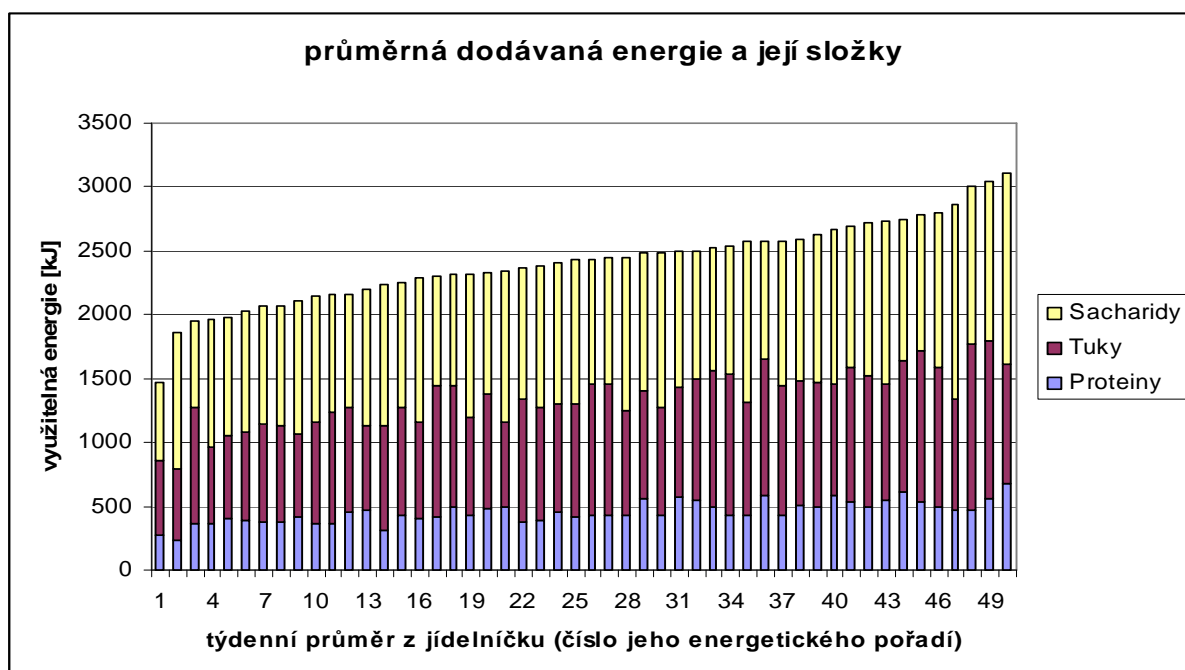
Graf č.1 : Distribuce energetických složek.

Graf znázorňuje kolik procent vzhledem k DDD sacharidy, tuky nebo proteiny zajišťují.

Graf č.2: Průměrná dodávaná energie a její složky.

Graf zaznamenává množství energie, která je průměrem týdenního jídelníčku a ukazuje jak velké množství energie je hrazeno určitou živinou. Hodnoty vzaty ze zpětného přepočtu množství na energii.

Závěr

Školní stravování má u nás dlouholetou tradici, buďme rádi, že jej máme a snažme se podporovat jeho existenci. Výsledky šetření nejsou výborné, ale k hodnocení bychom mohli přistoupit až tehdy probíhalo-li by hodnocení jako souhrn šetření na základě více metod.

Na základě našich výsledků by bylo vhodné se nad nedostatky zamyslet a provést kontrolu na jednotlivých pracovištích a v případě potvrzení námi zjištěného problému provést nápravu.

Proto, aby jídelníček na základních školách byl pestrý a kvalitní je velmi důležitá schopná a o zdravé výživě dobře informovaná vedoucí školního stravování. Pracovnice, která je ochotná rozšiřovat běžně používané receptury o nové, je otevřená novým řešením, možnostem, technologickým úpravám, chutím a je schopná motivovat i personál kuchyně ke změnám.

O tom jakým způsobem bude školní jídelna působit na žáky nerozhoduje jen vedoucí školního stravování, ale i ředitel, učitelé, rodiče i žáci samotní. Nemělo by se zapomínat na možnost školní jídelny prakticky ovlivňovat stravovací návyky dětí. Toto působení je nutné podporovat. Je také možné vzájemně doplnit a propojit teoretickou výuku s praxí.

Teoretická výuka je nastíněna v rámcově vzdělávacím programu pro základní školu. Znalosti z oboru výživy jsou zařazeny do oblastí Člověk a zdraví a vyučovacího předmětu Výchova ke zdravému životnímu stylu. Žák by se tak učil chápat potřebu zdravé výživy jako celku.

Pokud bude snažení školních jídelen podpořeno působením učitelů, kteří vhodně využijí forem a metod výuky, aby zpřístupnili svým žákům nejen odborný pohled na problematiku výživy, ale oslovili žáky natolik, aby byli ochotni korigovat své dosavadní návyky a měnit je ve prospěch zdraví, budeme na dobré cestě společné spolupráce školy a školní jídelny.

Literatura:

1. *Bílá kniha: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice*. Praha: MŠMT, 2001. ISBN 8021103728
2. BRÁZDOVÁ, Z. *Výživové chování: I. Principy a teorie*. Hygiena, 1994, 39, č. 2, s. 120-128.
3. BRÁZDOVÁ, Z.; RADVANOVÁ, A.; SMRČKA, V. *Velikosti porcí*. Brno, 2004, 16 s.
4. HAVLÍNOVÁ, M.; KOPŘIVA, P.; MAYER, I. a kol. *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Portál, 1998, 275 s.
5. HRUBÝ, J. Jaký je vlastně přínos školního stravování pro výživu dětí a mládeže? *Výživa a potraviny*, 2002, č. 2, s. 18.
6. JEŘÁBEK, J.; ROSENZWEIG, M.; SMEJKALOVÁ, A. a kol. *Vzdělávací program základní škola*. Praha: MŠMN, 2003, 343 s.
7. MAŇÁK, J. *Nárys didaktiky*. Brno: MU, 1992.
8. MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova – Hygienické návyky; Péče o zdraví*. Praha: Fortuna, 1997, s. 24- 33.
9. MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova – Výživa a příprava pokrmů*. Praha: Fortuna, 1992, 127s.
10. MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova – Zdravý životní styl 1*. Praha: Fortuna 1998, s. 37-53.
11. MARÁDOVÁ, E. *Rodinná výchova – Zdravý životní styl 2*. Praha: Fortuna, 1999, s.51-70.
12. MARÁDOVÁ, E. Výživa a stravování jako součást výchovy ke zdravému životnímu stylu. *Výživa a potraviny*. 1999, č. 5, s.78-79.
13. MARÁDOVÁ, E. Výchova ke správné výživě v programu Základní škola a příprava učitelů. *Výživa a potraviny*,1999, č. 6, s.100-101.
14. MARÁDOVÁ, E. Sledování vlivu výchovy ke správným stravovacím návykům na nutriční chování dospívajících. *Výživa a potraviny*, 2002, č. 4, s. 61-64
15. NESRSTOVÁ, M. Pohled psychologa na školní stravování. *Výživa a potraviny, Zpravodaj pro školní stravování*, 2004, č. 5, s. 79-80.
16. PELIKÁN, J. Formování osobnosti žáka ve světle reality naší současné školy. *Pedagogika*, 1992, č. 2.
17. PERLÍN, C. *Potravinové tabulky, II. díl. Chemické složení a energetický obsah poživatin v hodnotách „jak snědno“*. Praha: Společnost pro výživu ve spolupráci s ministerstvem zemědělství ČR, 1993, s. 14.
18. PROVAZNÍK, K.; KOMÁREK, L.; JANOVSÁ, J. a kol. *Manuál prevence v lékařské praxi, II. Výživa*. Praha: Státní zdravotní ústav Praha, 1995, 103 s.
19. PROVAZNÍK, K.; KOMÁREK, L.; PROVAZNÍKOVÁ, H. a kol. *Manuál prevence v lékařské praxi, VI. Prevence poruch zdraví dětí a mládeže*. Praha: Státní zdravotní ústav Praha, 1998,139s.
20. PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071786314
21. PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 8071785792.
22. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV nakladatelství, 1999. ISBN 8085866331
23. SPILKOVÁ, V., a kol. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005, 311 s. *Standard základního vzdělávání*. Praha: MŠMT, 1999, s. 33 – 34.

24. TUREK, B. *Návrh Výživových doporučených dávek v ČR*. Sborník konference Výživa a zdraví. Teplice: 2005.
25. VÚP, kolektiv autorů. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: INFRA, s.r.o., 2005.
26. *Vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování*. Praha: Ministerstvo vnitra, 2005.

Kontakt na autora:

Mgr. Lenka FIALOVÁ

ÚPL MU

Tomešova 12

602 00 Brno

E-mail: Lenka.fialova@centrum.cz

Tel.: 777 183 048